

*Ганна Бут, Олександр Бут
(Донецьк)*

БУДЬОНІВСЬКІ ВОРОГИ (ДОНБАС): МІФИ ТА ДІЙСНІСТЬ

Навіть сьогодні, коли невпинний потік інформації про політичні репресії здійснили справжній переворот в суспільній свідомості, правда про «Будьонівську справу», очевидно, нікого не залишить байдужим. Цілком ординарна на перший погляд, вона водночас містить в собі чимало того, що вирізняє її серед сотень тисяч кримінальних справ, зухвало сфабрикованих органами НКВС. По-перше, на лаві підсудних разом з колегами опинився керуючий трестом «Будьоніввугілля» Семен Павлович Володарський, знаний в шахтарському краї своїми новаторськими ідеями. По-друге, всупереч існуючої в 1937-1938 рр. практиці над шахтарями готувався відкритий судовий процес, а отже владні структури вбачали в ньому своєрідний «профілактичний засіб» попередження «шкідництва» на виробництві.

«Будьонівська справа» започаткована 6 жовтня 1937 року, коли органами НКВС був заарештований керуючий трестом. В ордері на арешт, санкціонований обласним прокурором Р.А.Руденко, відзначалося, що С.П.Володарський звинувачується за злочини, кваліфіковані за статтею 54-8, 54-10 та 54-11 Карного кодексу УРСР. Останні нібито виявлялися в діяльності «контрреволюційної правотроцькістської організації», за завданням якої С.П.Володарський проводив активну контрреволюційну діяльність, спрямовану проти політики ВКП(б) і Радянського уряду.

Перебуваючи під вартою в тюрподі * УНКВС, Володарський довідався, що начальник другого відділення четвертого відділу М.У.Рабинович під час розгляду слідчих матеріалів знайшов додаткові докази участі заарештованого у троцькістсько-диверсійній організації.

26 жовтня 1937 р. за розпорядженням начальника УНКВС по Донецькій області старшого майора держбезпеки Д.М.Соколинського лейтенант Рабинович узагальнив отримані «традиційним» методом зізнання. Вони полягали в тому, що підслідчий був завербований у троцькістську організацію колишнім секретарем Будьонівського райкому партії Г.І.Геталло, а згодом і сам залучив до неї головного інженера тресту В.І.Мирясова та директора шахти «Капітальна»

І.М.Сладкомедова. Разом з ними займався шкідництвом у вугільній промисловості, зривав плани гірничопідготовчих робіт та їх концентрації, здійснював антимеханізаторську практику, займався саботажем стахановських методів управління виробництвом, створював аварійну ситуацію на шахтах тресту.

* Тюремний підвідділ. – *Редколегія.*

Подібне звинувачення давало підстави слідчому передати справу у третій (економічний) відділ УНКВС. Тут уже знаходились під арештом господарники, контрреволюційну діяльність яких можна було «пов'язати» з слідчою справою № 18894. Так і була зверстана групова «Будьонівська справа» на чолі з С.П.Володарським — талановитим господарником, грамотним інженером, теоретиком та практиком введення в дію диспетчеризації вугільного виробництва — принципово нової автоматизованої системи управління життєдіяльністю шахти.

Ще працюючи викладачем у Сталінському індустріальному інституті С.П.Володарський виношував ідею диспетчеризації шахт. Восени 1932 р., завдяки наполегливості молодого інженера, остання була підтримана Донецьким обкомом КП(б)У, який шукав шляхи виходу вугільного Донбасу із господарського прориву. Першою шахтою, де мала здійснюватися нова система управління виробництвом, стала шахта «Ново-Бутівка» Сталінського рудоуправління. Однак керівництво шахти не побачило користі в новачці і стояло на дідівських позиціях «вибивання» плану вуглевидобутку. Ось чому уже весною 1933 р. бюро обкому партії рекомендувало звільнити завідуючого шахти «Ново-Бутівка» Ізвекова і призначити С.П.Володарського.

В доповідній записці першому секретарю Донецького обкому КП(б)У І.О.Акулову (а він добре знав справи вуглевидобування, бо ще з початку 20-х років очолював профспілку працівників вугільної промисловості Донбасу) С.П.Володарський підкреслював, що найважливішим у диспетчеризації є докорінна перебудова всього комплексу управління шахтою. На місце існуючої анархістської за змістом організації виробництва і праці заступав чіткий плановий графік. Так складалася система оперативного керівництва та безперервного контролю за виробництвом, а диспетчерська служба ставала справжнім штабом управління шахтою.

Особистий приклад впровадження диспетчеризації на шахті «Ново-Бутівка» показав, наскільки ця корисна справа піднімала на новий щабель систему управління шахтою з високим економічним ефектом. За прикладом шахти «Ново-Бутівка» в 1934 р. було диспетчеризовано 23 шахти Донбасу.

Набутий досвід свідчив про технічну і економічну доцільність вибраного шляху розвитку вугільної промисловості. Виходячи з цього, Донецький обком партії порушив перед Головвугіллям Наркомтяжпрому СРСР питання про переведення всіх трестів Донбасу (включно антрацитових) на рейки диспетчеризації шахт. Одночасно на пропозицію заступника начальника Головвугілля В.М.Бажанова давалася згода на призначення С.П.Володарського керівником новоствореної Донецької бази Головвугілля по диспетчеризації шахт. Це було визнанням ролі інженера-новатора.

Ефективність нової системи управління шахтним виробництвом повністю довели результати вугледобування на шахті № 5-6 ім. Димитрова тресту «Постишеввугілля» (зараз – Червоноармійськ). Насичена новітньою дорогою технікою, шахта тривалий час не могла навіть наблизитись до

проектної потужності, її середньодобовий видобуток складав не більше 540 тонн вугілля. З впровадженням диспетчеризації він піднявся до 1900-2000 тонн. Аналогічних результатів досягли ще 12 великих шахт донецького краю.

З ім'ям С.П.Володарського, його новаторськими ідеями нерідко асоціювалася впевненість в успішному подоланні ряду негараздів вуглевидобутку в шахтарському краї. Тому, коли назріла необхідність виходу з скрутного становища тресту «Сталінвугілля», було схвалене рішення про виділення шахт Будьонівської групи в самостійний трест. Наказом № 785 Наркомважпрому СРСР від 8 травня 1936 р. керуючим новоутвореним «відбрунькованим» трестом «Будьоніввугілля» було призначено С.П.Володарського. Це був один із самих молодших за віком керівників великого і складного вугільного колективу.

Лише півтора року довелося попрацювати йому до арешту. З анкети заарештованого довідуємося короткі біографічні відомості: Семен Павлович Володарський, 1904 р. народження, уродженець с. Новофастово Київської губернії, з робітників, гірничий інженер, єврей, член ВКП(б) з 1924 р., батько чотирьох малолітніх дітей (за 5 днів до арешту народився син Володимир).

За арештом йшли допити. Виснажливі, тяжкі, з незрозумілим безглуздим обвинуваченням – «ворог народу». На безпідставні звинувачення слідчих в приналежності до якоїсь невідомої троцькістсько-диверсійної організації в системі тресту «Будьоніввугілля» Володарський рішуче переконував у зворотному. Доказів у слідства не було, а соціальне замовлення вимагало свого виконання. Під виглядом конкретизації звинувачення вирішили скористатися компроматом із допитів підлеглих – господарників, найближчих помічників. Тому й звели докупи цілу низку слідчих справ. Тепер за об'єднаною «Будьонівською справою» проходили головний інженер тресту В.І.Мирясов, помічник головного інженера тресту Й.Л.Штеренсон, виконуючий обов'язки головного інженера шахти № 9 «Капітальна» Д.І.Ярославцев, колишній головний інженер цієї ж шахти С.П.Толстиків та начальник найбільшої дільниці № 1 І.М.Шишков. За досить короткий час слідства оперуповноважений УНКВС Ткаченко зробив висновок, що в контрреволюційну організацію буцімто входило 35 чоловік. Причому, в розпорядженні слідства знаходились всі необхідні «особисті зізнання» заарештованих, покази свідків тощо. Про те, як вони добувалися, відкрито заговорили лише чотири десятиріччя тому.

«Я на перших декількох допитах показував правду, що ніколи ніяких злочинів не робив, – розповідав в листопаді 1956 р. після дострокового звільнення із ГУЛАГу І.М.Шишков. – Те, про що говорив, в протоколах допитів не записувалося. Мені весь час погрожували і потім... під диктовку слідчого я написав коротеньку заяву про визнання себе винним... Під час допитів і в камері в'язниці були створені гнітючі умови. Заарештованих слідчі били, внаслідок чого заарештовані свідчили брехню, брали на себе провину, до якої не мали ніякого відношення».

В достовірності слів Івана Михайловича, що пройшов всі найважчі випробування, можна переконатися, ознайомившись із зізнаннями колишнього оперуповноваженого Донецького УНКВС А.У.Солодухи, який брав безпосередню участь у проведенні слідства по «Будьонівській справі» восени 1937 р. «Абсолютна більшість заарештованих управлінням НКВС по Донецькій області, – писав він, – рано чи пізно визнавали себе винною..., оскільки потрапляла в такі умови, де не брати на себе звинувачення було неможливо». Якщо ж звинувачуваний на допитах у слідчого не зізнавався у злочині, «такого звинувачуваного, – продовжував розкривати професійну «кухню» Солодуха, — на деякий час брав до себе начальник відділу або управління і через 1-2 години викликав до себе слідчого, давав йому доручення написати протокол допиту, підкреслюючи при цьому, що заарештований в усьому визнав себе винним... Все створювало умови, завдяки яким заарештований міг обмовляти себе і інших».

Так, після кількох днів заперечувань своєї причетності до антирадянської троцькістської диверсійної організації та проведення шкідництва в тресті «Будьоніввугілля» (а це зафіксовано в протоколах допитів, які проводив М.У.Рабинович) на ім'я начальника облуправління НКВС Д.М.Соколинського і надійшла заява на 14 сторінках від заарештованого Володарського. В ній колишній керівник тресту стверджував: «Я визнаю себе винним».

Після такого перебігу подій сценаристи з УНКВС запланували і провели ще два допити. Другий, до речі, як свідчить протокол на 18 сторінках, проводили особисто Соколинський зі своїми підлеглими Гольдманом та Рабиновичем. Сценарій передбачав – компрометацію С.П.Володарського негараздами і в господарських справах. Через два тижні раптово з'явилася його нова заява на ім'я Соколинського про те, що сьогодні (26 жовтня 1937 р.) начальник відділення з економічного відділу НКВС задав йому ряд технічних запитань щодо роботи шахт тресту «Будьоніввугілля» і що він обіцяє дати відповіді на ті питання, котрі буцімто були пропущені, а зараз перед ним будуть поставлені. Сценаристи з УНКВС пов'язували таке «бажання» С.П.Володарського з результатами допитів інших господарників тресту, спланованих економічним відділом.

В архівно-слідчій справі привертає увагу заява про щиросердне визнання своїх злочинів проти радянської влади на ім'я начальника третього відділу УНКВС Д.В.Орлова (Подольського) від М.О.Процикова від 10 жовтня 1937 р. До свого призначення за наказом С.П.Володарського головним інженером шахти № 9 «Капітальна» останній працював помічником головного інженера Сталінського рудоуправління і в тресті «Куйбишеввугілля». Слідчі УНКВС спрямовували допити, виходячи з «буржуйського походження» Процикова (батько закінчив юридичний факультет Санкт-Петербурзького університету, і до революції був державним чиновником, членом окружного суду). І звідси, буцімто, впливало його

невдоволення існуючим режимом і вороже ставлення до Жовтневої революції. До того ж були використані й інші анкетні дані. Сам Микола Олександрович служив в старій армії (бо він 1892 р. народження і тоді іншої армії не було!).

Щоправда, Проциков, не дивлячись на принизливе, з підозрою, ставлення до нього, повірив новій владі, погодився служити їй вірою і правдою, з повною віддачею своїх знань і вміння. В 20-ті роки, після закінчення Дніпропетровського гірничого інституту, він був направлений на роботу в Донбас. Молодий інженер почав трудову діяльність з відповідальної посади начальника дільниці по видобутку вугілля на шахті № 9 «Капітальна» Будьонівського рудоуправління.

Справа М.О.Процикова була доведена до логічного, за думкою слідства, кінця. Про це свідчить протокол допиту від 30 жовтня 1937 р., який проводив особисто обласний прокурор Р.А.Руденко. Слідчі УНКВС під час попередніх допитів шляхом «підказок», «роз'яснень» змогли переконати Процикова, щоб він на запитання прокурора відповідав ствердно: «завданням ставилося вести активну боротьбу з Радянською державою для повалення існуючого ладу і реставрації капіталізму».

Яким «зразком перлів» шилася «Будьонівська справа», переконливо видно на прикладі ще одного із заарештованих – Івана Михайловича Шишкова, який працював начальником вуглевидобувної дільниці № 1 шахти № 9 «Капітальна». Після кількох днів відмовлення від звинувачень він, як це свідчить особиста заява, прийшов до висновку в марності своїх «відмовлянь».

Про те, на якому хиткому ґрунті творилася режисерами УНКВС вистава про шкідництво та диверсії на шахтах, свідчить протокол перехресного допиту І.М.Шишкова і М.О.Процикова. На запитання про взаємодії і зв'язки між членами так званої контрреволюційної організації на шахті № 13/18, де вони раніше разом працювали, Проциков відповів: «Зв'язку по лінії організації з Шишковим не мав і він мені як співучасник організації зовсім не відомий». Так стверджував і Шишков, відповідаючи на запитання слідчих: «Про його (Процикова. – Авт.) участь в організації я повідомлений не був».

Неможливо не звернути увагу, що ці заперечливі відповіді слідчі одержали уже після «щиросердних заяв» обох заарештованих. Через декілька днів на допиті С.П.Володарського, не дивлячись на всілякі спроби слідчих спонукати його зізнатися у залученні в шкідницьку диверсійну організацію І.М.Шишкова, лунало у відповідь тільки одне: «Ні».

Другу гілку «Будьонівської справи» складала зв'язка раніше засуджених И.Л.Штеренсона – Д.І.Ярославцева, які звинувачувалися в диверсійній роботі на користь однієї з іноземних держав. Щоправда, на відміну від Штеренсона, Ярославцев заперечував будь-які звинувачення в співробітництві з іноземною розвідкою і свою причетність до шкідництва на шахті № 6 «Червона зірка» шляхом концентрації та консервації робіт на вугленосних шарах «Смоляннівський» і «Лівенський». І тільки наприкінці жовтня слідчим

вдалося «дізнатися» від Ярославцева про зриви стахановських методів праці на шахті № 9 «Капітальна».

Готуючи відкритий процес, його організатори прагнули «підстрахуватися» висновками авторитетної експертної комісії, куди входили начальник техвідділу комбінату «Донбасвугілля» професор В.П.Беліков, доцент Сталінського індустріального інституту П.С.Кучеров, начальник Донецької гірничотехнічної інспекції Б.Г.Турубінер.

Як свідчить аналіз змісту висновків експертної комісії, в їх основі лежать положення наказу по Наркомважпрому СРСР № 766 від 18 вересня 1937 р. «Про роботу тресту «Будьоніввугілля» за підписом Л.М.Кагановича. Привертає увагу схожість стилю висновків і наказу – жорстокого, вироково-карального. «Підготовчі роботи по тресту, – підкреслювалось в наказі, – пошкідницьки провалено... Керівники тресту, як злочинці, ставляться до справи боротьби з аваріями».

Ознайомлення з висновками експертної технічної комісії не може не викликати запитання: хто уповноважував експертів юридичне кваліфікувати діяльність заарештованих господарників? В цій технічній експертизі дуже часто зустрічаються юридичні оцінки господарських справ – «злочин», «злочинно-шкідливо», «шкідництво». Наприклад: «Керівництво шахти № 9 «Капітальна» і тресту шкідницьки недовикористовували геологічні багатства..., використовуючи шкідливу систему гірничих робіт..., саботували виконання дуже важливого рішення партії і уряду про кам'яновугільну промисловість Донбасу (від 28 квітня 1937 р.). Планове завдання видобутку злочинно не виконувалось... Шкідницьки зменшувалася лінія вибоїв... Здійснювалася на практиці шкідницька теорія концентрації» і т.д.

Тільки на 5 сторінках (із 60) тексту висновків спеціалістів 7 разів зустрічається така юридична кваліфікація, як шкідницька. Це свідчення того, що науково-технічний доказ експертизи, замість неупередженості, з самого початку підштовхувався режисерами слідства в суворо окреслене цілеспрямоване русло.

До «Будьонівської справи» додали також матеріали кримінальних справ інших, раніше заарештованих і засуджених керівних працівників комбінату «Донбасвугілля». Серед них, наприклад, протокол допиту від 28-29 липня 1937 р. заступника головного інженера комбінату О.І.Гусєва. Його матеріали свідчать про причетність В.М.Бажанова і А.В.Годзієвича, як керівників Головвугілля, до шкідницької організації в складі Наркомважпрому, яка ставила за мету реалізувати на практиці шкідницьку ідею концентрації гірничих робіт.

Після «ретельно» проведеного слідства всі обвинувачені, крім Д.І.Ярославцева, визнали себе винними. Це дозволило заступнику начальника обласного управління НКВС Г.Б.Загорському 31 жовтня 1937 р. затвердити звинувачувальний висновок у слідчій справі № 050896 по звинуваченню Володарського, Мирясова, Процикова, Шишкова, Толстікова в злочинах

згідно зі ст. 54-2, 4, 7, 11 Карного кодексу УРСР. Висновок було направлено обласному прокурору для розгляду в спеціальній колегії обласного суду. При цьому «значних доказів», як підкреслювалось, у «Будьонівській справі» так і не було. Наступного дня відбулось підготовче засідання, а 25 листопада – виїзна сесія спеціальної колегії Донецького обласного суду.

Головував на суді Радін. А проводили його як відкрито-показовий – у палаці культури Будьонівського району м. Сталіно. Не може не здивувати, що ще до відкриття суду, 1 листопада, в обласній газеті «Социалистический Донбасс» у повідомленні «В Донецькій обласній прокуратурі» наголошувалось, що «Донецьке управління НКВС викрило і заарештувало групу ворогів народу, колишніх працівників тресту «Будьоніввугілля». Всі вони були учасниками контрреволюційної троцькістсько-бухарінської організації. Діючи по прямому завданню викритих ворогів Саркісова, Калмановича, Гусева, ця група привела трест до глибокого прориву. Всі обвинувачені у вчинених злочинах зізналися».

Доповнювала офіційне повідомлення вечірня газета «Сталинский рабочий». Вона в цей день вмістила цілу добірку матеріалів під загальним заголовком «Знищити ворогів». Газета повідомляла, що наступного дня починається процес над троцькістсько-бухарінською шайкою, яка орудувала в «Будьоніввугіллі». Тут же були вміщені й вимоги трудових колективів гірників району – шахт № 6 «Червона зірка», № 9 «Капітальна». Не менш претензійно-зухвало лунали заклики зі шпальт газет і в наступні дні: «Знищити фашистських бандитів всіх до одного!» – закликала передовиця «Социалистического Донбасса» за 3 листопада, «Суд над контрреволюційно-троцькістсько-бухарінською бандою» – проголошували «Сталинский рабочий» та «Социалистический Донбасс» відповідно за 3 та 4 листопада. Таким чином, преса створювала атмосферу ненависті, психозу навколо підсудних, збуджувала трудові колективи.

В матеріалах слідчої справи знаходиться чимало протоколів загальних зборів, резолюцій мітингів, листів окремих громадян із скаргами, різким засудженням колишніх керівників шахт, тресту. Наскільки поспішно і невдало спрацювала режисюра судового фарсу, можна прослідкувати на фактах, які так і кидаються у вічі. Скарги на С.П.Володарського від начальника збагачувальної дільниці А.Писаренка, начальника дільниці Є.Петрова, парторга І.Воробйова чомусь були написані на одному і тому ж незвичному папері – зворотній стороні розрізаної шкільної географічної карти.

За єдиним сценарієм проходили і робітничі мітинги-протести. Так, загальні збори робітників шахти № 9 «Капітальна», що проходили 3 листопада 1937 р., на доповідь Тализіна «Про хід процесу над викритою контрреволюційною троцькістсько-бухарінською групою в «Будьонівці», прийняли рішення розстріляти ворогів народу.

Резолюція мітингу студентів Сталінського індустріального інституту

від 4 листопада за підписом старшокурсників В.Гейєра, В.Плужнікова, Ф.Єлісеєва, Борисенка та ін. закінчувалася словами: «Хай живуть органи НКВС та їх славний керівник, сталінський вихованець тов. Єжов! Викриття Володарського зобов'язує нас зі ще більшою пильністю перевіряти лави студентів та трудящих інституту».

А як же проходив сам суд? В зал палацу культури були етаповані всі звинувачені, з'явилися всі свідки (в справі маються розписи 8 чоловік), а також від колеги захисту – Й.О.Беркович, Б.М.Резніков. Головний обвинувачувач – обласний прокурор Р.А.Руденко. Під час суду С.П.Володарський визнав себе винним. І тоді для збудження присутніх в залі головуєчий на суді оголосив лист робітників шахти ім. Кагановича (шахта «Ново-Бутівка»), датований 2 листопада, де розповідалося про аварію з людськими жертвами, буцімто проведену з контрреволюційною метою. Щоправда, це сталося аж три роки тому. Не дивлячись на категоричне заперечення Володарським такого тлумачення давно розглянутої аварії, лист було прилучено до справи.

Ці процедурні несподіванки вбивали дух Володарського, його сподівання на поміркованість вироку. Не залишала надій і промова облпрокурора. Заключні його слова: «Рахую звинувачення за всіма статтями доведеним повністю стосовно всіх підсудних та прошу винести всім звинуваченим вищу кару – розстріл», були зустрінуті оплесками залу (і нерозумінням підсудних, яких орієнтували на збереження життя, якщо будуть погоджуватись в суді). Адвокати підсудних в своїх виступах просили замінити розстріл тривалим ув'язненням.

В заключному слові С.П.Володарський просив врахувати, що він «повністю роззброївся» і його, як радянського громадянина, нема необхідності знищувати. Підсудний Ярославцев підкреслював при цьому, що він сумлінно працював головним інженером протягом 13 років і не хотів би вмирати, не доживши двох днів до сорокаріччя. Заявляючи про щиросердне покаяння, Шишков просив суддів дати йому можливість і надалі працювати задля побудови соціалізму.

Після невеликої перерви головуєчий оголосив вирок – до всіх звинувачених, за винятком І.М.Шишкова, застосувати вищу міру покарання – розстріл без права на оскарження. Шишкова було засуджено до 25 років ув'язнення з позбавленням прав ще на 5 років після відбування карі.

Закономірно виникає питання, чому ж підсудні не заявили на суді, що вони під фізичним і моральним тиском слідства обмовили себе і інших, йшли на попереднє слідство за суворо окресленим, задовго спланованим сценарієм, що й завело їх у глухий кут? З'ясувати ситуацію сьогодні допомагає аналіз матеріалів і протоколів допитів. Так, залишений в живих І.М.Шишков через 20 років у спогадах підкреслював, що судові засідання проходили формально, без детального опитування підсудних, без будь-яких доказів. І саме найстрашніше, що напередодні суду слідчий УНКВС викликав

заарештованого і попереджав, що не дай боже хтось відмовиться від своїх свідчень під час зустрічі з прокурором або в суді, то підсудному потім створять такі умови, що він пізніше «все знову згадає».

Залишається ще одне питання – висновки експертної комісії. Адже він став одним із безперечних доказів слідства. І тут, в ході аналізу документів архіву Управління Служби безпеки України по Донецькій області, чітко вимальовується режисюра керівництва УНКВС. Під час роботи по додатковому розгляду обставин судового процесу 1937 р. у справі С.П.Володарського та ін. один із тогочасних експертів, що став у післявоєнний час директором Інституту гірничої справи АН УРСР, член-кореспондент АН УРСР П.С.Кучеров у своїх спогадах розкрив систему організації роботи експертної комісії, яку застосовував начальник відділу облуправління НКВС Шейніс. Відкидались будь-які спроби експертів особисто зустрітися із звинуваченим, додати часу експертам для обґрунтованого аналізу техніко-економічних показників роботи шахт, тресту. «Навіщо вам розмовляти із звинуваченим? – Познайомтесь з його свідченнями, і вам усе буде ясно», відповідав в такому разі Шейніс.

Висновки експертів робились, як згадував Кучеров, лише за матеріалами слідства, і до того ж у самому приміщенні управління НКВС. Про це свідчать матеріали допиту самого Кучерова через 20 років після сумнозвісної експертизи, коли в умовах хрущовської відлиги переглядали справу І.М.Шишкова. Після кількох годин ознайомлення членів комісії з матеріалами слідства в кабінеті Шейніса, останній опівночі нагадав експертам, що в разі відсутності висновків комісії до 5-ї години ранку, він поведе їх самих до камери. Коли Шейніс залишив свій кабінет, слідчий Ткаченко розтлумачив експертам, буцімто «писати висновки в камері» означало бути заарештованим за співчуття шкідникам.

Свідчення П.С.Кучерова, інших причетних до справи осіб, 31 травня 1957 р. розглянула судова колегія у кримінальних справах Верховного Суду УРСР, яка визнала всі звинувачення проти С.П.Володарського і його колег безпідставними.